

★★ Vår säkerhetspolitik kräver att vi skall kunna försvara vårt land mot anfall över alla våra gränser. I vintras hade turen kommit till Värmland i milo Bergslagen. Till detta militärområde förlades under ungefär två veckor i slutet av februari en försvarsmaktsövning kallad "VÄSTGRÄNS". ★★ Försvaret mot ett anfall över milo B:s västgräns bygger på samordnade insatser av flyg- och markstridskrafter understödda av väl fungerande underhållstjänst, fältarbeten, samband m m. De militära resurserna måste också samordnas med det civila samhällets resurser. Under övning VÄSTGRÄNS var främsta ändamålet att öva samverkan mellan olika komponenter som deltar i ett sådant försvar. ★★

Flygvapnets del
i 1985 års försvarsmaktsövning

VÄSTGRÄNS

AV
HANS HAGMAN
&
TOMMY KÄHLIN

FMÖ -85

Den svenska regeringen inbjöd ett antal utländska observatörer för att följa delar av övningen VÄSTGRÄNS. – Bakgrund:

Under åren 1973 och 1975 genomfördes i GENEVE och HELSINGFORS den så kallade ESK-konferensen, vars fullständiga namn är "Konferensen om säkerhet och samarbete i EUROPA". I konferensen deltog represen-

Utländska observatörer

teranter för 33 europeiska stater samt USA och KANADA. Förhandlingarna avslutades genom att deltagarländernas stats- eller regeringschefer undertecknade en så kallad slutakt. En del av slutakten handlar om europeiska säkerhetsfrågor och "förtroendeskapande åtgärder". Till dessa räknas att för-
anmäla större militära manövrar och inbjuda observatörer. Syftet med åtgärderna kan kort uttryckas som så, att man vill försöka undvika missförstånd beträffande avsikterna med militära övningar i fredstid. Efter HELSINGFORS-överenskommelsen har ESK-staterna genomfört överläggningar först i BELGRAD och därefter i MADRID. Där kom man överens om att fortsätta diskussioner om förtroendee- och säkerhetsskapande åtgärder i STOCKHOLM. Detta sker i en vid den så kallade STOCKHOLMS-konferensen, som sedan ungefär 1 1/2 år pågår i SVERIGE.

Inbjudan av observatörer till militära övningar ägnades stor uppmärksamhet vid STOCKHOLMS-konferensen. Det ligger i SVERIGES intresse att på olika sätt försöka förbättra dessa observationsmöjligheter. SVERIGE ville därför gärna "föregå med gott exempel" genom att försöka utforma observatörsbesöket vid VÄSTGRÄNS på ett sätt som motsvarade vad vi själva skulle finna önskvärd vid motsvarande besök i samband med andra länders manövrar.

De utländska observatörerna

bar militär eller civil utrustning. De var även utrustade med svenska militära vinterplagg (utan grad och truppslagsbeteckningar). De hade alla blå armbindel för att lätt kännas igen. De fick inte fotografera – men fick självtaligt göra anteckningar, använda bandspelare och kikkare.

Red.

Övning VÄSTGRÄNS genomfördes vad gäller markstrider främst inom Värmland och sydvästra Dalarna. Deltagande flygstridskrafter övades inom ett avsevärt större område.

Övningsledare var militärbefälhavaren för Bergslagens militärområde, generalmajor **Bengt Tamfeldt**. Han biträdades av ett antal ledningsgrupper, varav en var **Ledningsgrupp Flyg** under ledning av förbandsinspektören. Delvis integrerad i FMÖ-85 genomförde C E1 sin årliga eskaderövning.

Civilbefälhavaren i Bergslagens civilområde genomförde – i samverkan med civilbefälhavaren i östra militärområdet, Ledningsgrupp flyg och berörd länsstyrelse – alarmeringsövningar inom S-, T-, W- och U-län.

Sammanlagt deltog (c:a):

100 stridsflygplan
12 helikoptrar
600 bandfordon
5000 hjulfordon
21600 man

●● **Truppförutsättning:** Allmän mobilisering var genomförd i SVERIGE. – För att försvara Bergslagens militärområde hade

ett stort antal förband beordrats till området. Förbanden skulle, i nära samverkan med flygstridskrafterna och de civila delarna av totalförsvaret, insättas direkt i strid.

Övningsförlopp i stort. – För arméstridskrafterna omfattade övningen tre skeden; ett koncentrerings- och uppmarschskede, ett fördröjnings- och avvärjningsskede och ett anfalls-skede. Flygvapnet deltog med huvuddelen av flyg- och basförbanden under fördröjnings- och avvärjningsskedet och med mindre delar under anfalls-skedet.

Under VÄSTGRÄNS genomfördes ett antal övnings-/utbildningsmoment inom ramen för den ordinarie övningsverksamheten – stridskjutningar, sjuktransporter, krigskirurgi, alarmeringsövningar, telestörning, väg- och brobyggnad, A- och C-stridsmedel samt omhändertagande av stupade.

●● Särskilda övningsändamål för FV-förband.

- ▶ C E1:s ledning och samverkan med flera MB vid samtidig land- och sjöinvasion.
- ▶ Övning för C SeM med stab i:
 - Samverkan.
 - Taktisk ledning.
 - Arbetsmetodik och rapportering.
- ▶ Jaktförsvaret i varierande strilnivåer.
- ▶ Övriga flygslagsuppträdande i luftförsvaret område.
- ▶ Verkan i telestörd miljö.
- ▶ Samverkan med Lv-förband.
- ▶ Skyddstjänst.
- ▶ Rörlig klargöring.
- ▶ Reservbasutnyttjande.
- ▶ Speciella basövningsmoment i sjukvård och basräddning.

Begränsande faktorer. – Som alltid är fallet under övning i fred har en del begränsningar för FV-förbanden måst accepteras. Begränsningarna har inte varit större än normalt.

Vädret har haft stor påverkan på övningens genomförande. De växlingar i väderläget som skedde har legat inom ramen för vad som statistiskt kunde förväntas under denna årstid. Möjligen med undantag för den extrema

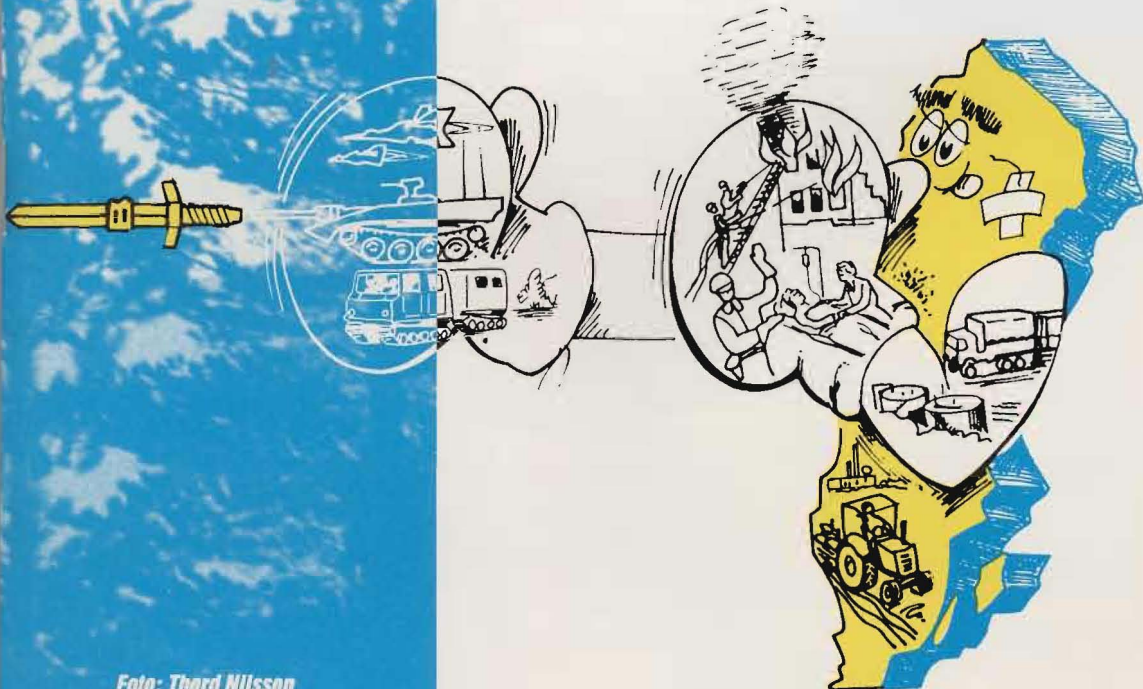
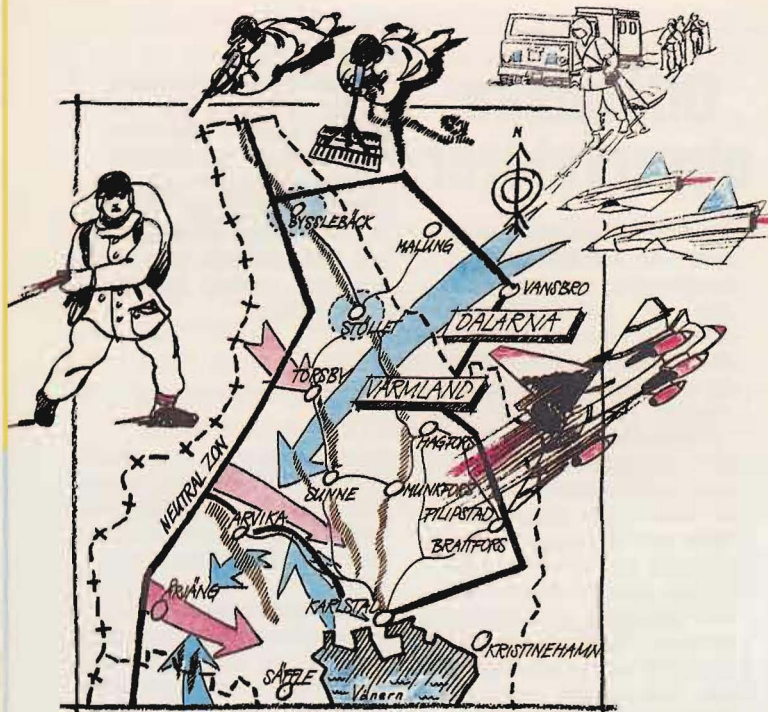

Foto: Thord Nilsson

kyla som besvärade under övningens början. Låga moln och snöfall försvårade ibland insats med marskikt av flygförband mot mål inom markstridsområdet. – Inom sektor Mitt:s östra del medgav basvädret mestadels flygövning.

●● **Funktionsvisa erfarenheter för FV-förband.** – *Ledning och stabstjänst:* I krigsorganisationen har sektorchefen många underställda chefer och stor personalstyrka. Under FMÖ 85 var antalet underställda förband avsevärt reducerat.

Ledningen av den pågående verksamheten har fungerat väl, även om den aldrig sattes på svårare prov. Landets fyra sektorstabber arbetar nu i allt väsentligt enl samma principer med likartade arbetsordningar.

●● **Samverkan** är ett av nyckelorden för verksamheten i krig och därmed för FMÖ. Samverkan skall eftersträvas på alla nivåer mellan staber, förband inom den egna försvarsgrenen och även med enheter ur andra försvarsgrenar eller övriga delar av totalförsvaret.

Samverkansfrågorna under FMÖ -85 löstes i huvudsak väl. Nyttiga erfarenheter drogs för framtiden.

●● **Jaktförsvaret.** – Jaktförbanden har löst jaktförsvarsuppgiften med gott resultat såväl vad avser antal bekämpningslägen mot angriparens flygplan som att undvika egna förluster.

Jaktförsvarets resultat grundar sig på filmer och övningsrobotremor från flygplan 35, utbildningsregistrering i flygplan 37 samt rapporter från målförband och förarprotokoll från jaktförbanden. Dessa har grans-

kats av en avdömningsgrupp, vilken haft till uppgift att avdöma händelseförloppen.

● **Attack och transport.** – C E1 deltog i övning VÄSTGRÄNS med attackflyg AJ 37 och SK 60 samt med transportflyg TP 84. Förbanden leddes av eskaderstaben och senare av C SeM. För medeltunga attacken angavs målen norr om arméövningsområdet i norra Värmland och Dalarna. Målen bestod här huvud-

Fiende(B-)sidans ECM-aggressivt effektivt störande inslag mot

Foto: Bo Dahlin

Spaningsfluggen (S 37) i aktion. Nedan ses resultatet; en värmekamerabild av ett fältsjukhus. De ljusare partierna anger värmekällor.

Sor-Lansen (J 32E) utgjorde ett försvarsflyget

sakligen av förbindelser. Dessutom skapades en rad andra mål utanför FMÖ:s ram. Dessa mål ingick med den i FMÖ -85 delvis integrerade ESKÖ. Aktuellt målområde var Västerhavet med sjömål av olika sorter, markerade av bl a 48.patrollbåtsdivisionen i Göteborg.

För att möjliggöra skjutning med skarp ammunition hade mål byggts upp i FMÖ-området. Låga molnbaser och nedsatt sikt försvårade och omöjliggjorde i vissa fall insats mot landmålen i Värmland-Dalarna. Attackförbanden löste sina uppgifter på ett bra sätt.

Transportflygdivisionen förflyttade arméförband, förnödenheter, fingerade sårade etc kors och tvärs i vårt avlånga land såväl före, under, som efter övningen. TP 84-besättningarna får verkligen bekänna färg under sådana här stora övningar. De löser sina uppgifter på ett bra sätt, vilket är till stor glädje för hela totalförsvaret!

● **Flygspaning.** – Belastningen på spaningsavdelningen i sektorstaben och spaningsflygförbanden har varit relativt låg. Personalen hade gjort noggranna förberedelser innan övningen och genomförde övningen väl. Spaningsflygdivisionen har i

huvudsak löst sina uppgifter. I de få fall uppgifterna inte lösts har det berott på dåligt väder vid baserna eller i målområdet.

styrka B. Ingen insats erfordrades av FRÅD-helikoptrarna.

B-sida. – För att representera angräparn både för armé- och flygvapenförband verkade en division J 32E och en grupp AJ 37 från F7/Sätenäs. Uppgifterna bestod bl a av bakgrunds- och medstörning under attack- och bombuppdrag.

För att måla hotbilden i Västerhavet baserades en division J 35

● **Sambands- & helikopterflyg.** – Sambandsflygdivisionen var baserad på HÄSSLÖ. Dess kapacitet utnyttjades i liten omfattning. FV:s helikopterdeltagande var begränsat till FRÅD (flygräddning) samt deltagande i

Foto: Bengt Arhall

Förmågan att snabbt transportera trupp o/e materiel är i Sveriges mycket långa land av största vikt. Denna förmåga har svenska försvarsmakten avsevärt lörbättrat i och med de åtta TP 84:orna. F7:s tp-division löser denna uppgift berömvärt.

Foto: Lasse Sjögren

Ovan: Interiörbild från arbetet under FMÖ -85 i en LSC (luftförvars-gruppcentral).

på Säve för jaktinsatser mot medeltunga attacken och två jaktgrupper verkade i inlandet.

● **Striltjänst** – Strilsystemet skall säkerställa förvarning mot anflygande fiendliga flygplan och helikoptrar för såväl samtliga våra stridskrafter som för civilbefolkningen. Övningen visade att strilsystemet i Milo B kan lösa sina uppgifter. Inom Milo B genomförde en strilbataljon med sina luftbevakningskompanier KFÖ. Bataljonen ryckte till sin huvuddel in dagen före övningens början. Efter vissa igångsättningsvårigheter löste bataljonen sina uppgifter på ett bra sätt.

Samverkan mellan bataljonsstab och dess kompanier med olika arméförband skedde fortlöpande. Kompanierna, med sina luftbevakningsstationer (ls) spridda över hela ytan, bidrar utöver med luftbevakning till god övervakning av vad som händer på marken. Detta gör att samverkan aktivt bör sökas även från arméförbanden.

Kompaniernas luftförvarsgruppcentraler och luftbevak-

ningstorn var bemannade med såväl vpl som med frivillig personal. Dessa har skapat en stor del av luftbevakningsunderlaget och för ls-personalen dessutom i ett bistert klimat. – **Bra jobbat!**

● **Bastjänst.** – Avsikten med FMÖ var inte att främst öva basförbanden. Därför uppsattes basförbanden vid de baser på A-sidan som ingick i övningen enbart med fredsorganisationens resurser. Övningsmoment vid sidan om huvuduppgiften klargöringstjänst begränsades. Resurser för basräddning, väderobservation och flygtrafikledning tillfördes.

För första gången i en större övning utnyttjades ÖREBRO- och KARLSKOGA-baserna. Det

Nedan + ovan i h: Bastjänst vid krigsbas och civil flygplats under FMÖ -85.

Tv: Upprättande av transportabel markradio (TMR - 27). – Ovan: Flygsamverkansofficerare under stridsledning av flygunderstöd.

gav positiva erfarenheter. FMÖ - 85 har även i övrigt givit positiva erfarenheter. T ex bekräftades att mycket små basförband med begränsade resurser kan åstadkomma en väsentlig insats.

Basräddningspersonalen löste i samtliga fall förelagda uppgifter (som också omfattade särskilda övningsmoment) bra. Sjukvårdsmomenten för övriga löstes däremot inte lika bra. Här måste utbildning sättas in framför allt i praktiskt omhändertagande på skadeplats.

● **Expeditions- och sambandstjänst.** – Normal övningsuppläggning ställer höga krav på att sambandet fungerar.

Inför FMÖ -85 har mycket omfattande sambandsförberedel-

ser gjorts. Sambandstjänsten fungerade under huvuddelen av övningen bra. Det är emellertid angeläget att en kontinuerlig vidareutveckling sker inom detta mycket viktiga område.

● **Flygtrafikledningen** har i ett fredsmässigt perspektiv i allt väsentligt fungerat bra.

Sannolikt har dock begreppet "fredsmässiga resurser" i vissa sammanhang misstolkats att innebära "fredsmässigt uppträdande". För såväl flygtrafikledningspersonalen som för övriga i övningen deltagande personal-kategorier gäller, att alltid i dessa sammanhang och oavsett resurstillgång göra det bästa av situationen och uppträda så krigsmässigt som möjligt.

Möjligheten till inlevelse ökar med bra förberedelser inför övningen. I vissa sammanhang konstaterades otillräcklig kännedom om order och förutsättningar för övningens genomförande. Huvudintrycket är att huvuddelen av noterade brister har åtgärdats efter hand. – En mycket positiv erfarenhet har varit det till-

Nedan + dito tv: Samarbetet på de civila flygplatserna gick utmärkt under FMÖ -85.

Evakuering/transport av (fingerade) sårade företags under FMÖ -85 med bl a Linjeflygs F.28:or. - Foto: Lasse Sjögren.

Nedan + t h samt undertill + dltio t h: Eskilstuna flygplats - klargöring av Viggen + SK 60.

mötesgående som visats FV av personalen vid de civila flygplatserna där FV övade!

● För **alarmeringstjänsten** var övningsändamålen i första hand att pröva för detta område ny organisation samt att öva samverkan med civilförsvarets huvud- och distriktscentraler.

Organisationsförändringen visade sig vara ändamålsenlig. Men den ställer stora krav på samverkan och på den ömsesidiga uppföljningen av alarmeringsläget. Denna samverkan var inledningsvis otillräcklig, men förbättrades efterhand.

Alarmeringsövningen gick bra och har gett gott utbyte.

●● **Slutord.** - Så har då FV den fjärde försvarsmaktsövningen

bakom sig. Med avseende på FV-förbandens deltagande är det den FMÖ som varit av minsta omfattningen jämfört med de tidigare. Detta hindrar inte att en rad intressanta erfarenheter har erhållits främst beroende på den övningsinriktning - Västerut - som tillämpats. Det gäller nu att på många olika plan analysera och tillvarata övningserfarenheterna.

Slutligen kan konstateras att försvarsmaktsövningen genomförts utan allvarliga tillbud, trots att det stundtals rådde mycket besvärliga väderförhållanden, m m. Detta utgör ett gott betyg på kunskaper, färdigheter och omdöme hos deltagande personal.

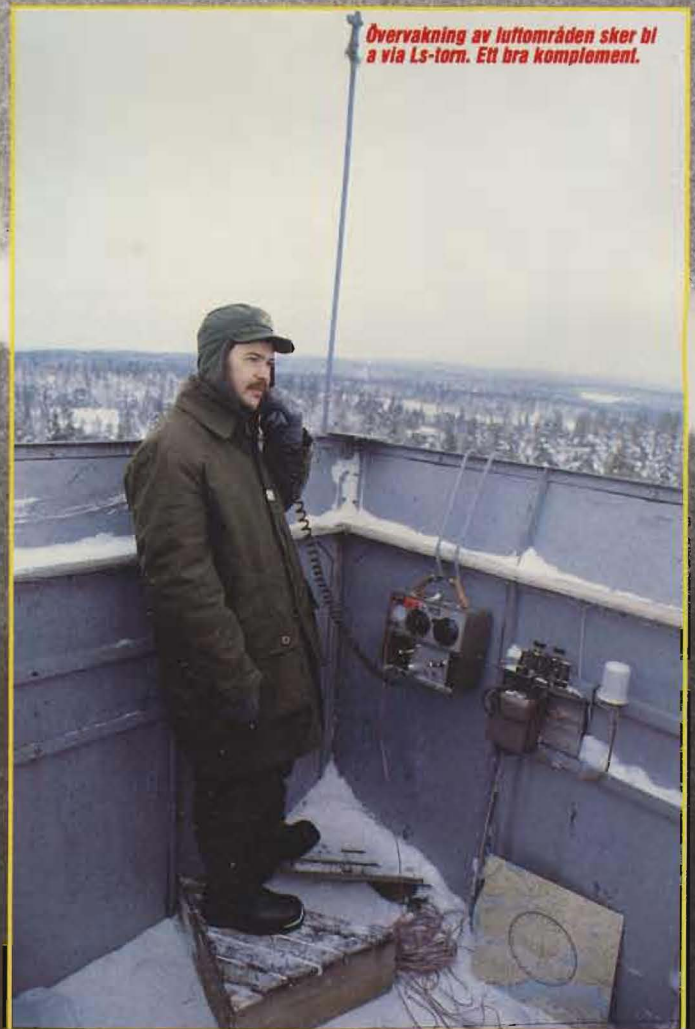
- **BRA GJORT!**

Hans Hagman & Tommy Kahlén
FS/Övn

Maskering och skenmål skyddar och vilsaleder. Här en "snökamouflerad" räddningshelikopter typ HKP 4.

Övervakning av luftområden sker bl a via Ls-torn. Ett bra kompliment.

S 37 spaningsViggen ktargjord för nya fotouppdrag. Här lastad med bl a 2 självförsvarsrobotar + 2 motmedelskapstar.

Foto: John Forsell, Peter Liander & Thord Nilsson.

LGC under FMÖ-tjänst.